

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

УДК 792.8:378.147

Ігор БУРЧАК,
аспірант Рівненського державного
гуманітарного університету

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО КЕРІВНИЦТВА ДИТЯЧИМ АНСАМБЛЕМ СПОРТИВНО-БАЛЬНОГО ТАНЦЮ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У запропонованій статті розглянуто питання готовності майбутнього хореографа до керівництва ансамблем спортивно-бального танцю. Значну увагу приділено розкриттю особистісної структури керівника дитячим хореографічним колективом. Обґрунтовано специфіку професійної підготовки майбутнього хореографа.

Ключові слова: готовність, керівництво, хореографічний дитячий колектив, спортивно-бальний танець.

В предлагаемой статье рассматривается вопрос о готовности будущего хореографа к руководству ансамблем спортивно-бального танца. Особое внимание уделено раскрытию личностной структуры руководителя детским хореографическим коллективом. Обоснована специфика профессиональной подготовки будущего хореографа.

Ключевые слова: готовность, руководство, хореографический детский коллектив, спортивно-бальный танец.

In this article we analyzed the readiness of the future choreographer to the leadership of the ensemble of sports and ballroom dancing. Much attention is paid to the disclosure of leader's personal structure of children's choreographic collective. Grounded specifics of the future choreographer's training.

Key words: readiness, leadership, children's dance collective, sports and ballroom dance.

Постановка проблеми. Формування готовності до керівництва дитячим танцювальним колективом – один із головних напрямів професійної підготовки майбутнього хореографа спортивно-бального танцю.

Сучасна система навчання студентів хореографічного напрямку має відповідати тенденціям розвитку суспільних потреб і спиратися на педагогічні та мистецькі інновації. Спортивно-бальний танець сьогодення в художній культурі набуває широкого розвитку як вид хореографічного мистецтва зі своїми особливими законами і правилами виконання, із самобутніми зображальними засобами та прийомами художньої виразності. Постійно створюються нові хореографічні колективи і гуртки, все частіше проводяться різноманітні рейтингові конкурси і змагання, підвищується рівень виконавської

майстерності танцівників. Це спонукає не лише готувати в сучасних умовах конкурентоспроможних спеціалістів нової формації, готових до керівництва дитячим колективом спортивно-бального танцю, а й вирішувати актуальні проблеми педагогічної та мистецької освіти.

Метою статті є розкриття змісту поняття готовності майбутнього хореографа до керівництва дитячим ансамблем спортивно-бального танцю.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У психологічній і педагогічній науках проблема готовності особистості до діяльності, спрямованість до професійного розвитку, становлення та вдосконалення особистості знайшла своє відображення в дослідженнях таких учених, як О. Бодальов, В. Даль, О. Дубасенюк, Е. Зеєр, Л. Кондрашова, А. Маркова, В. Семиченко, О. Царькова, В. Сластьонін, Д. Узнадзе та ін.

Проблеми фахової підготовки майбутніх керівників хореографічних колективів висвітлено в наукових працях Л. Андрощук, О. Бурля, В. Волчукова, С. Забрєдовського, М. Михайлова, О. Таранцева, Т. Тарасенко, Т. Сердюк, М. Рожко, Ю. Ростовської. Науково-методичні видання з бальної хореографії представлені роботами Л. Браїловської, П. Буттомера, Є. Деніцема, Д. Єрмакова, О. Іванікової, А. Муром, Г. Регацціні, А. Росі, А. Маджоні.

Виклад основного матеріалу. Від рівня готовності випускників педагогічних навчальних закладів до виконання своїх професійних обов'язків, уміння користуватися передовими теоріями і методами залежить ефективність і якість хореографічного навчання дітей у системі позашкільної освіти, результативність їх усебічного розвитку.

Спираючись на теоретичні положення, запропоновані рядом дослідників, можна зробити висновок, що до поняття готовності варто підходити неоднозначно. Так, Л. Кондрашова трактує готовність як складне особистісне утворення, яке охоплює ідейно-моральні та професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, налаштованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку результатів цієї праці, потребу в професійному самовихованні [5]; О. Царькова – як інтегральну якість особистості, що характеризується певним рівнем її розвитку і визна-

чає можливість особистості брати участь у будь-якому процесі [11]; В. Даль – як стан або властивість готового [3].

Формування готовності педагога-хореографа до професійної діяльності означає утворення у нього тих необхідних мотивів, мотивацій, настанов, досвіду, надання його психічним процесам і якостям таких властивостей і станів, які забезпечують можливість ефективно організувати педагогічну діяльність та оптимально здійснювати нею керівництво. Керівна діяльність може успішно здійснюватися лише за умови готовності до її виконання.

Керівництво дитячим хореографічним колективом – це виконання організаційної та виховної функцій, що спрямовані на знання специфіки діяльності дитячого хореографічного колективу; володіння необхідними педагогічними умовами професійної кваліфікації його керівника, що припускає вивчення таких розділів управлінської роботи, як технології керування колективом, організація процесу керівництва, оцінювання результатів професійно-педагогічної діяльності в хореографічному колективі [6].

Під готовністю майбутніх хореографів до роботи в хореографічному колективі ми розуміємо наявність у них компетенції щодо діагностики хореографічних здібностей учнів, здатності до передачі теоретичних та формування практичних умінь учнів завдяки застосуванню різних форм побудови занять та використанню педагогічних технологій, сприянню творчій самостійності й виконавській досконалості учнів у танці.

Керівник дитячого колективу спортивно-бального танцю повинен уособлювати високий професіоналізм фахівця-хореографа та педагога-вихователя, володіти належними знаннями та мистецтвом керівництва колективом, а також знати основи музики, психологічні особливості певних вікових груп та анатомію людського тіла. Також він знаходиться у постійному пошуку таких методів і прийомів роботи з колективом, які дають змогу успішно розв'язувати творчі та виховні завдання, що стоять перед ним у той чи інший період діяльності. Зокрема, під час організації та проведення занять у дитячому хореографічному колективі доцільно використовувати танцювальні вправи різної спрямованості: пантомімічні (виразні рухи, пози, жести, міміка); музично-ритмічні (завдання на емоційне сприймання музики, музично-рухову координацію рухів та розвиток уваги, передачу ритмічного малюнка); творчі (імітаційні рухи, творчі ігри та завдання) [8].

Організація педагогічного процесу в дитячому хореографічному колективі ґрунтується на загальних закономірностях формування особистості, проте має й певні специфічні особливості. Дитяче хореографічне об'єднання складає цілісну педагогічну систему, яка має своєрідну структуру. Педагогічний процес у хореографічному колективі спрямований на розвиток у дітей якостей, пов'язаних зі сферою почуттів: моральних (доброзичливість, чуйність, емпатія, стриманість, справедливість), естетичних (почуття краси, зокрема танцювальних рухів, музики), художніх (художній смак, відчуття композиційної довершеності хореографічних творів). Він пов'язаний із отриманням хореографічних знань, умінь та навичок, що є основою розвитку особистості та характеризують результат виховання через навчання [1].

Керівник спортивно-бального колективу, організовуючи свою діяльність, автоматично потрапляє в ситуацію, коли одночасно повинен здійснювати ще й функції контролю за своєю хореографічно-педагогічною діяльністю з метою забезпечення підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Зважаючи на це, йому необхідно приділяти увагу психолого-педагогічній та організаційній структурі дитячого хореографічного об'єднання і на підставі аналізу обирати форми і методи здійснення керівництва об'єднанням. Для цього майбутній хореограф як педагог повинен уміти орієнтуватися в різних аспектах дитячої поведінки як колективу загалом, так і окремих його особистостей. Отже, керівник спортивно-бального колективу повинен володіти знаннями з відповідних напрямів психології та педагогіки, що зумовлюється мірою відповідальності, яка покладається на педагога-хореографа у процесі здійснення ним цілеспрямованого педагогічного впливу не лише на весь колектив, а й на кожную дитину зокрема.

Таким чином, відштовхуючись від вищесказаного, надзвичайно важливим у роботі з дитячим ансамблем спортивно-бального танцю є професійна підготовка майбутнього хореографа.

Професійна підготовка, відповідно до Закону України «Про вищу освіту», – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [4]. «Педагогічний енциклопедичний словник» ґрунтує це поняття як систему професійного навчання, метою якого є прискорене набуття тими, хто навчається, навичок, необхідних для виконання певної роботи або ж групи робіт [10].

Професійна підготовка являє собою цілу систему, що забезпечує єдність змісту, структури, цілей навчання і виховання, способів реалізації знань, умінь і навичок. Мета підготовки – оволодіння професійними вміннями, необхідними для вирішення дидактичних задач, організації діяльності та стимулювання розвитку особистості студентів. Функції сучасної професійної підготовки майбутнього вчителя-хореографа:

- соціально-гуманітарна (передбачає поглиблення знань студентів із таких напрямів: українознавчого, філософського, політологічного, соціального, історичного, економічного, екологічного, культурологічного, етико-естетичного, мовознавчого, фізкультурно-оздоровчого, релігієзнавчого; забезпечує наступність, ступеневість та безперервність здобуття освіти протягом життя);

- психолого-педагогічна (забезпечує оволодіння знаннями з педагогіки та психології);

- фахова (передбачає вирішення питань набуття студентами теоретичних знань зі спеціальності (хореографії), вироблення практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної (хореографічної) діяльності. Її зміст визначається: фундаментальними дисциплінами спеціальності; навчальними дисциплінами фахового спрямування; навчальними дисциплінами з методики викладання хореографії в ЗОШ);

- практична (має на меті: поглиблення знань на основі практичного навчання; вироблення у майбутніх педагогів-хореографів умінь та навичок практичної діяльності в навчально-виховних закладах; оволодіння сучасними методами і формами педа-

гогічної діяльності; здійснюється через навчальні фахові (педагогічні) практики);

– особистісно орієнтована (забезпечує вирішення проблем розвитку особистісних і професійних здібностей і якостей студентів) [12].

До дидактичних засад професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії належать:

- єдність цілей і змісту підготовки;
- комплексність та багатовекторність підготовки;
- орієнтація на особистісні якості;
- формування професіоналізму із позицій педагогічного ідеалу, а не окремої людини;
- ефективне управління з допомогою дидактичних засобів;
- розробка і використання ефективних педагогічних технологій;
- забезпечення гуманітарної, функціональної і технологічної складової професійної підготовки;
- орієнтація на розвиток мобільності викладачів і студентів, які забезпечують поступовий перехід до європейських стандартів освіти [6].

Для повноцінної професійної діяльності вчителя хореографії важливе розуміння його професійних задач як педагога-хореографа:

- педагогічні – стратегічні, тактичні та оперативні;
- хореографічні – технічні, художньо-образні, постановочні.

Не менш важливою є класифікація професійних умінь хореографа:

- педагогічні – аналітичні, прогностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні, організаторські, оцінювальні, рефлексивні, творчі, дослідницькі;
- хореографічні – виконавські, артистичні, балетмейстерські [7].

Увесь спектр умов, необхідних для здійснення керівництва дитячим хореографічним колективом спортивно-бального танцю виявляється у художньо-творчій роботі, яка є важливим критерієм оцінки його праці як педагога, хореографа і організатора.

С. Гончаренко [2] визначає творчість як оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання й навчання. Творчий результат досягається послідовними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду.

Педагогічна творчість є важливою особистісною якістю педагога. Вона є безмежним джерелом його натхнення, активності, ініціативи та специфічного мислення. Для того, щоб навчальний процес у дитячому хореографічному колективі проходив успішно, вчитель-хореограф до кожного заняття повинен ретельно готуватися, придумуючи нові, цікаві й неординарні підходи. Кожен урок повинен проводитися цікаво, захоплюючи учасників. Із метою ефективної організації творчого педагогічного процесу в хореографічному колективі важливою є і творча діяльність хореографа у танці.

Під творчою діяльністю хореографів у танці розуміють: здатність самостійно використовувати вивчені рухи в імпровізаційних завданнях відповідно до особливостей музичного твору, його характеру; створювати танцювальні рухи під час відтворення

художніх образів, самостійно вигадувати зміст і образи танцювальних етюдів, композицій, творчих ігор. Ігри, фантазування передбачають вирішення розвивальних, пізнавальних, інтелектуальних, нестандартних, творчих завдань [9].

Таким чином, професійна підготовка майбутнього хореографа, керівника спортивно-бального колективу повинна здійснюватися і відповідати наступним критеріям:

- керівник колективу спортивно-бального танцю має бути готовий до вирішення широкого спектру професійних завдань, до співпраці з колегами, батьками, учнями, а не лише вирішувати традиційне завдання – навчання учнів на уроках хореографії;
- майбутній учитель хореографії повинен постійно удосконалювати свою професійну майстерність;
- основою професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії є розвиток його художньо-творчого потенціалу;
- наявність глибоких знань із педагогіки і психології, стимулювання усвідомлення того, що ці науки необхідні для розвитку професійних здібностей (альтруїзм, рефлексія, емпатія, саморозвиток тощо), а також розуміння вікових особливостей особистості;

– виокремлення практичної підготовки як одного із пріоритетів, що визначає професіоналізм хореографа: уміння бачити недоліки в своїй роботі і їх подолання; уміння застосовувати теоретичні і практичні знання; уміння аналізувати власну працю; уміння критично оцінювати власну діяльність;

– багатогранний характер впливу хореографа-педагога на учня з метою виховання його як соціальної особистості (спілкування, співпраця, допомога, моральність, людяність);

– підготовка майбутнього керівника колективу спортивно-бального танцю з орієнтацією на постійну інноваційність у своїй діяльності.

Висновки. Отже, хореограф-педагог – це фахівець із вищою освітою, який може виконувати свої професійні функції як у педагогічному процесі, так і в хореографії. Ефективна діяльність хореографа як керівника залежить не лише від його професійних здібностей, ерудиції, а й від сформованості творчої індивідуальності. Готовність хореографа до керівництва дитячим ансамблем спортивно-бального танцю – це синтез психологічної, моральної та спеціальної професійної підготовки, а також розумових, емоційних, вольових якостей особистості та наявність творчого потенціалу, завдяки яким він може успішно і максимально ефективно проводити заняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бурля О. А. Формування професійних якостей хореографа як соціальний попит суспільства / О. А. Бурля // Наукові праці : збірник. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2001. – Т. 13. Педагогіка. – С. 98–101.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1977. – 376 с.
3. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. / В. Даль. – М. : Русский язык, 1991. – Т. 1. – 684 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. Кондрашова Л. В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися : учебное пособие для студентов пединститутов / Л. В. Кондрашова. – М. : Прометей, 1990. – 150 с.

6. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу / В. М. Волчукова, Н. А. Бугасць, О. В. Ліманська, О. М. Тіщенко. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – 326 с.

7. Митакович Л. А. Подготовка бакалавров художественного образования по профилю «Хореографическое искусство» к решению профессиональных задач : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Л. А. Митакович ; Башкир. гос. пед. ун-т им. М. Акмулли. – Уфа, 2010. – 28 с.

8. Михайлова М. А. Танцы, игры, упражнения для красивого движения. В помощь музыкаль-

ным руководителям, воспитателям и родителям / М. А. Михайлова, Н. В. Воронина. – Ярославль : Академия Холдинг, 2000. – 112 с.

9. Моляко В. А. Психология творческой деятельности / В. А. Моляко. – К. : Знание, 1978. – 45 с.

10. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М. : Большая российская энциклопедия, 2003. – 528 с.

11. Царькова Е. А. Компетентность в контексте модернизации профессионального образования / Е. А. Царькова // Профессиональное образование. – 2004. – № 6. – С. 5–6.

12. Юрьева М. Н. Профессионально-творческое становление личности студента-хореографа в вузах культуры и искусств : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. пед. наук : спец. 13.00. 08 / М. Н. Юрьева ; СПб. ун-т культуры и искусств. – М., 2010. – 47 с.

Дата надходження до редакції: 06.04.2016 р.

УДК 37.011.31:78

Валентина ГРИШИНА,

викладач музично-теоретичних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу, методист

Оксана ЮРЧУК,

викладач музично-теоретичних дисциплін
Луцького педагогічного коледжу, старший викладач

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОЦІНЮВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті розглядається одна з ключових проблем музично-педагогічної освіти – формування в майбутнього вчителя музики оцінювальних компетенцій як фахових суджень про різні явища музичного мистецтва.

Ключові слова: оцінювальні компетенції, фахові судження, ціннісні орієнтації, естетична свідомість, музично-естетичний смак.

В статті рассматривается одна из ключевых проблем музыкально-педагогического образования – формирование у будущего учителя музыки оценочных компетенций как профессиональных суждений о разных явлениях музыкального искусства.

Ключевые слова: оценочные компетенции, профессиональные суждения, ценностные ориентации, эстетическое сознание, музыкально-эстетический вкус.

The article deals with one of the key problems in the sphere of musical pedagogical education – the formation of a future music teachers' evaluating competence to make professional judgments of various phenomena in music art.

Key words: evaluating competence, professional judgment, values and moral reasons, aesthetic conscience, musical and aesthetic taste.

Постановка проблеми. Багатомірова історія людства свідчить про те, що музичне мистецтво є важливим чинником формування духовного світу людини, її особистісних якостей. Вивчаючи культурний досвід попередніх поколінь, прилучаючись до світової та національної музичної спадщини, молодь пізнає еталони краси, що зорієнтує її в сучасному непростому соціокультурному просторі.

Кожна людина здатна усвідомити музичний твір лише на тому рівні, що відповідає її особистим уявленням і знанням. Саме тому ознайомлення з різноманітними явищами музичного мистецтва вимагає підготовки такої слухачької аудиторії, яка б могла не тільки сприймати ці явища, а й надавати їм відповідну художньо-естетичну оцінку.

У даному аспекті в процесі сучасної фахової підготовки вчителя музики особливої актуальності набуває проблема формування в нього ціннісних орієнтацій, навиків професійної естетичної оцінки творів музичного мистецтва. Зазначимо, що оціню-